

MAKTABGACHA TA'LIMGA XORIJ TAJRIBASINI TRANSFORMATSIYA QILISHDA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR VA METODOLOGIYALARNI O'RGANISH

Nuritdinova Shodiya Mahmudjon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimiz maktabgacha ta'lim tizimida xorij davlatlarning samarali tajribalaridan foydalanish metodlari, usullari, va amalga oshirish bosqichlari hamda mamlakatimiz maktabgacha ta'lim sohasida keng qamrovli islohatlarni hamda qayta qurish ishlarini amalga oshirish kerakligi haqidagi fikr mulohazalar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, tarbiya, nodavlat, adaptatsiya, interfaol, integratsiya, modifikatsiya, eksperimentatsiya, inkorporatsiya

Abstract: This article discusses the methods, techniques, and implementation stages of using the effective experiences of foreign countries in the preschool education system of our country, as well as the need for our country to carry out comprehensive reforms and restructuring in the field of preschool education.

Keywords: Preschool education, education, non-state, adaptation, interactive, integration, modification, experimentation, incorporation

Kirish: Vatanimiz ta'limi keng qamrovli islohotlarni amalga oshirishdek murakkab jarayonni boshidan kechirmoqda. Ulardan ko'zda tutilgan maqsad ta'lim faoliyatini demokratlashtirish, uning insonparvarlik tamoyillarini rivojlantirish, shu asosda o'quv-tarbiya ishlari mazmunini, uning shakl va uslubini kompleks yangilash va yanada takomillashtirishdan iboratdir. Bu vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilishning muhim shartlaridan biri chet el ta'lim tizimi tajribalariga munosabatni tubdan o'zgartirishdan iborat ekanligini hayotning o'zi ko'rsatmoqda.

Bu tajribalarni sinchkovlik va qunt bilan o'rganish orqali biz ta'limda xato va yanglishishlardan, shubhali xulosalardan o'zimizni saqlashimizdan tashqari, ta'lim-tarbiyada qotib qolgan, eskirgan, o'z dolzarbligini yo'qotib borayotgan ish shakllari va uslublaridan tezroq xalos bo'lish bilan birga, uni munosib tarzda yangilashda qo'shimcha boy manbalarga ham ega bo'lamiz.

Shuni e'tirof etish kerakki, rivojlangan mamlakatlarda ta'lim sohasida ulkan o'zgarishlar sodir bo'layotgan bir davrda, bizda ta'lim mazmunini yangilash, uni boshqarish, yangi pedagogik texnologiyani ta'lim tizimiga tadbiiq etishda hamon kamchiliklar mavjud.

Ta'lim-tarbiyada samarali islohotlarni amalga oshirish talab etilayotgan hozirgi davrda esa, ilmiy-texnika taraqqiyoti, yangi texnologik o'zgarishlar sharoitida

muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsata oladigan jamiyat a'zolarini yetishtirib berish, yosh avlodni kasb-hunarga yo'naltirishda davlat xizmatini hamda o'rta ta'limning ko'p variantli bosqichini joriy etish, ta'lim mazmunini yaxshilashda pedagogik vositalarni qo'llash, ta'limda tashabbuskorlik va ijodkorlikka keng yo'l ochish, uning muqim tizimlarini yaratish kabi chet el tajribalarini o'rganish ayni muddadir.

O'zbekiston Respublikasining Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan prezident farmonlari va qarorlari xorijiy tajribani o'rganish va uni mamlakatimizda qo'llash borasida muhim ahamiyatga ega.

1. 2017 yil 10 martdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon: Ushbu farmon maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishni, xalqaro tajribalarga asoslangan zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etishni ko'zda tutadi. Shuningdek, xorijiy tajriba va metodikalarga tayangan holda, O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimi uchun yangi standartlar yaratish vazifasi belgilangan.

2. 2021 yil 10 maydagi "Maktabgacha ta'limni rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmon: Ushbu farmonda maktabgacha ta'limni takomillashtirish borasidagi xorijiy tajribalarni chuqur o'rganish va uni amaliyotga joriy etish vazifasi qo'yilgan. Ayniqsa, Yevropa va Osiyo mamlakatlarining ilg'or tizimlari asosida, maktabgacha ta'limga innovatsion yondashuvlarni kiritish rejalashtirilgan.

2022-yil 30-dekabrda "Maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi qarori.

Bu qaror maktabgacha ta'lim muassasalarida ishlayotgan pedagogik kadrlarning malakasini oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi:

Xalqaro hamkorlik: Maktabgacha ta'lim sohasida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish va pedagoglarni xalqaro malaka oshirish dasturlariga jalb etish. Bu, o'z navbatida, O'zbekiston pedagoglariga dunyoning eng ilg'or ta'lim tizimlaridan o'rganishga imkon yaratadi.

Xalqaro konferensiyalar va seminarlar tashkil etish: Xalqaro pedagogik amaliyotlar va metodlarni o'rganish maqsadida mutaxassislar uchun konferensiyalar va seminarlar tashkil etiladi.

2021-yil 23-apreldagi "Maktabgacha ta'limni rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaror

Ushbu qaror maktabgacha ta'lim sohasini modernizatsiya qilish, uning sifatini oshirish hamda xorijiy tajribalarni joriy etish uchun qabul qilingan. Qarorda quyidagi asosiy masalalar ko'zda tutilgan:

Xorijiy tajribani o'rganish va joriy etish: O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida dunyo miqyosidagi ilg'or tajribalarni o'rganish, ulardan samarali foydalanish

va amaliyotga kiritish masalalari belgilandi. Buning uchun xalqaro ekspertlar va tashkilotlar bilan hamkorlik yo'lga qo'yiladi.

3. 2022 yil 5 aprelidagi "Maktabgacha ta'limni sifat jihatidan yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon: Bu farmonda maktabgacha ta'lim muassasalarida xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni o'zimizning sharoitimizga moslashtirish vazifasi qo'yilgan. Bunda xalqaro ta'lim metodikalari va dasturlaridan foydalanishga alohida e'tibor qaratilgan.

Prezident farmonlari, umuman olganda, xorijiy tajribalarga asoslanib, maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, sifatini oshirish va yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlarni amalga oshirishga yo'naltirilgan. Bu, o'z navbatida, O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimining global standartlarga mos kelishini ta'minlaydi.

Shunday ekan, maktabgacha ta'lim tizimining samaradorligini ta'minlashda chet mamlakatlar ilg'or tajribalaridan, xususan Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya, Yaponiy, Janubiy Koreya kabi mamlakatlarning tajribalarini ta'lim tizimiga joriy qilish zarur.

Asosiy qism:

Xorijiy tajribalarni maktabgacha ta'lim tizimiga muvaffaqiyatli joriy etish uchun ularni aniq va tizimli yondoshuv bilan moslashtirish zarur. Bu jarayon o'qituvchilarni, o'quv dasturlarini va bolalarning ehtiyojlarini hisobga olib amalga oshirilsa, samarali bo'ladi.

Adapte qilish metodi xorijiy tajribani o'z sharoitimizga moslashtirishda ishlatiladigan asosiy yondashuvlardan biridir. Bu metodda xorijiy tizim yoki pedagogik yondashuvlarning ba'zi elementlari, o'ziga xos xususiyatlarini saqlab qolgan holda, mahalliy sharoit va ehtiyojlarga moslashtiriladi. Adapte qilish metodining asosiy maqsadi — xorijiy tajribadan olingan muvaffaqiyatlarni, o'z madaniy va ijtimoiy kontekstimizga moslab, samarali ishlatishdir.

Adapte qilish metodining asosiy jihatlari:

1. Madaniy moslashuv:

Xorijiy ta'lim tizimlari va metodlari odatda o'sha mamlakatlarning madaniyati, ijtimoiy strukturalari va iqtisodiy holatiga moslashtirilgan. Adapte qilish jarayonida bu tizimlarni o'z madaniyatimizga moslashtirish kerak.

Masalan, ba'zi xorijiy ta'lim metodlari individualizmga asoslangan bo'lishi mumkin, o'zbek madaniyatida esa ko'proq jamiyatga, oilaga e'tibor qaratiladi. Shuning uchun, metodni moslashtirishda bu jihatlarni hisobga olish muhim.

2. Mahalliy sharoitlarni inobatga olish:

Adapte qilishda xorijiy tajriba o'rganilayotganda, o'sha mamlakatdagi resurslar, bolalarning ehtiyojlari, ta'lim tizimining imkoniyatlari va boshqa o'ziga xos omillarni

hisobga olish zarur. Misol uchun, xorijiy tizimlarda ishlatiladigan texnologiyalar va o'quv materiallarini, mahalliy resurslar bilan moslashtirish lozim.

3. Pedagogik metodlarni va materiallarni moslashtirish:

Xorijiy ta'lim metodlarini va materiallarini o'z madaniyatimiz, ta'lim tizimimizga moslab o'zgartirish, o'zgarishlar kiritish talab etiladi. Misol uchun, Montessori tizimida qo'llaniladigan o'quv materiallarini mahalliy sharoitga moslab yaratish, yoki ba'zi o'yinlarni bolalarning til, madaniyat va an'analariga moslashtirish.

4. Mahalliy ehtiyojlarga mos keladigan o'quv dasturlarini ishlab chiqish:

Xorijiy tajribani adaptatsiya qilish jarayonida o'quv dasturlari, metodikalar, va pedagogik yondashuvlar mahalliy bolalarning ehtiyojlariga moslashtiriladi. Bu jarayon, mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarini hisobga olib, o'zgarishlar kiritishni talab qiladi.

Masalan, o'zbek bolalari uchun mo'ljallangan o'quv dasturlarini ishlab chiqish, xorijiy ta'lim tizimining eng yaxshi usullarini qo'llab-quvvatlab, mahalliy an'analar bilan uyg'unlashtirish.

5. Pedagoglarning tayyorlanishi:

Xorijiy metodlar va yondashuvlarni amalga oshirishda, o'qituvchilarning malakalarini oshirish va ularga xorijiy tajriba asosida yangi usullarni o'rgatish zarur. O'qituvchilarni moslashtirilgan metodlar asosida tayyorlash, muvaffaqiyatli adaptatsiyaning kalitidir.

6. Qayta baholash va tahlil qilish:

Adapte qilish jarayonida doimiy ravishda o'rganilgan metodlarni qayta baholash va tahlil qilish muhimdir. O'qituvchilar, ota-onalar va boshqa mutaxassislar tomonidan olib borilgan baholashlar orqali, metodlarning samaradorligi aniqlanadi va kerakli o'zgarishlar kiritiladi.

Adapte qilish metodining afzalliklari:

Mahalliy ehtiyojlarga moslashish: Xorijiy tizimlarni o'z madaniy va ijtimoiy sharoitlarimizga moslashtirish bolalar va o'qituvchilar uchun samarali va qulay muhit yaratadi.

Samarali natijalar: Mahalliy sharoitlar va bolalarning ehtiyojlari hisobga olingan holda adaptatsiya qilingan metodlar yaxshiroq natija beradi.

Madaniyatning integratsiyasi: Xorijiy tajribani o'z madaniyatimizga moslashtirish, mahalliy pedagogika va an'analarni saqlab qolishga yordam beradi.

Adapte qilish metodining kamchiliklari:

Vaqt va resurslar talab etadi: Xorijiy metodlarni to'liq adaptatsiya qilish uchun vaqt, kuch va resurslar sarflanishi kerak.

Xatoliklar va muvaffaqiyatsizlik: Ba'zi hollarda, metodlarni moslashtirishda xatoliklar bo'lishi mumkin, chunki barcha metodlar ham har bir mamlakatda muvaffaqiyatli ishlamaydi.

2. Integratsiya metodi:

Xorijiy tajribaning eng yaxshi qismlarini o'z tizimimizga kiritish, lekin shu bilan birga o'z tajriba va an'analari bilan birlashtirish. Masalan, bolalar rivojlanishini baholashda xorijiy tizimlardan olingan metodlarni qo'llash va buni o'z tizimimizdagi an'anaviy usullar bilan uyg'unlashtirish.

Bu metod, ta'lim tizimini yagona butunlik sifatida rivojlantirishga yordam beradi.

Integratsiya metodi — bu xorijiy tajribalarni o'z tizimimizga kiritishda ularni to'liq o'z sharoitlarimizga moslashtirishdan ko'ra, faqat eng samarali va foydali qismlarini birlashtirishni nazarda tutadi. Bu metodda xorijiy tajriba va yondashuvlar mahalliy tizim bilan uyg'unlashtiriladi, lekin har bir tizimning o'ziga xos xususiyatlari va ehtiyojlari inobatga olinadi.

Integratsiya metodi yordamida, o'zbek maktabgacha ta'lim tizimi va xorijiy metodlar o'rtasida sinergiya yaratish, ya'ni ularning eng yaxshi jihatlarini birlashtirish maqsad qilinadi.

Integratsiya metodining asosiy jihatlari:

1. Xorijiy tajribalarni tanlash va moslashtirish: Xorijiy tizimlarning eng samarali qismlarini tanlash va ularni o'z sharoitimizga moslashtirish. Masalan, Montessori tizimining o'yin asosidagi ta'lim metodini o'zbek madaniyati va ta'lim tizimiga mos ravishda ishlab chiqish. Yoki, Reggio Emilia tizimidan olingan bolalar bilan faol muloqot va ijodiy yondashuvni, mahalliy ta'lim sharoitlariga moslashtirish.

2. Yangi metodlar va yondashuvlarni integratsiya qilish: Xorijiy metodlarning ba'zi elementlarini o'z tizimimizga qo'shish, masalan, bolalar uchun yaratilgan interaktiv o'yinlar, raqamli texnologiyalar va o'qitishning innovatsion usullarini integratsiya qilish. Yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etish, bu orqali bolalar o'qish va o'rganish jarayonlarini yanada samarali va qiziqarli qilish.

3. Mahalliy an'analar va madaniyatni saqlash: Xorijiy metodlar va tajribalar o'rganilganda, mahalliy madaniyat, qadriyatlar va pedagogik an'analarga hurmat bilan yondashish. Mahalliy o'qitish uslublarini va bolalar tarbiyasidagi o'ziga xos xususiyatlarni inobatga olish. Masalan, o'zbek xalq pedagogikasining elementlarini, milliy o'yinlar va madaniy qadriyatlarni bolalar ta'limida qo'llash.

4. Innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish: Xorijiy metodlardan ilhomlanib, yangi va innovatsion ta'lim yondashuvlarini ishlab chiqish. Bunda xorijiy tajribalarni to'liq ko'chirishdan ko'ra, ularni yangi sharoitda samarali ishlashini ta'minlaydigan o'zgarishlar kiritiladi. Masalan, xorijda muvaffaqiyatli ishlatiladigan raqamli ta'lim platformalarini o'z tizimimizga moslashtirish, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish.

5. Pedagoglar va o'qituvchilarning tayyorgarligi: Xorijiy metodlarni integratsiya qilishda, o'qituvchilarning malakasini oshirish va ularga yangi metodlarni o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar o'zlari ishlatayotgan metodlarni yaxshi

o'zlashtirib, yangi yondashuvlarni samarali qo'llashlari kerak. Integratsiya jarayonida, o'qituvchilarning xorijiy tajriba asosida yangi usullarni o'zlashtirishi uchun doimiy ravishda malaka oshirish dasturlari tashkil etilishi zarur.

6. Tizimli monitoring va baholash: Xorijiy metodlar va yondashuvlarni integratsiya qilish jarayonida samaradorlikni baholash va tizimli monitoring o'tkazish juda muhim. Bu orqali yangi metodlarning natijalarini kuzatish, o'quvchilarning rivojlanishini baholash va kerakli o'zgarishlarni kiritish mumkin. Bolalar rivojlanishining turli jihatlarini (kognitiv, emotsional, ijtimoiy) baholash va pedagogik jarayonni tahlil qilish orqali integratsiya jarayonining samaradorligini o'lchash.

Integratsiya metodining afzalliklari:

1. Samarali yondashuvlarning qo'llanilishi: Xorijiy tizimning samarali elementlarini mahalliy sharoitda ishlatish orqali ta'limning sifatini oshirish mumkin.

2. Innovatsion o'quv usullarini joriy etish: Xorijiy tajribalardan ilhomlanib, yangi metodlarni qo'llash orqali o'quv jarayonini yangilash va zamonaviy qilish.

3. Mahalliy an'analar bilan uyg'unlik: Mahalliy madaniyat va an'analar saqlanib, bolalar uchun qulay va o'rgatish jarayonini tabiiy qilish.

4. Yuqori malakali o'qituvchilar: Xorijiy metodlarni integratsiya qilish, pedagoglarning bilimini oshiradi va o'quvchilarga yuqori sifatli ta'lim berishga yordam beradi.

Integratsiya metodining kamchiliklari:

1. Resurslar va vaqt: Integratsiya qilish jarayoni ko'p vaqt va resurslarni talab qiladi, chunki yangi metodlar va tizimlarni moslashtirish uchun aniq va puxta reja kerak.

2. Xatoliklar ehtimoli: Barcha xorijiy metodlar har bir mamlakatda muvaffaqiyatli ishlaymaydi. Bunday yondashuvlar noto'g'ri moslashtirilsa, ta'lim tizimi samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

3. Murakkablik: Xorijiy tajribalarni integratsiya qilish jarayoni murakkab bo'lishi mumkin, chunki ularning ba'zi qismlari mahalliy sharoitga moslashmaydi yoki amaliyotda qiyinchiliklar tug'diradi.

Integratsiya metodi xorijiy tajribalarni o'z tizimimizga kiritishda samarali yondashuv bo'lib, bu metod yordamida xorijiy tajribalarni o'rganib, eng yaxshi qismlarini o'z madaniyatimizga moslashtirish mumkin. Bu, o'z o'rnida, maktabgacha ta'lim tizimini yangilash va bolalarga samarali ta'lim berishda muhim rol o'ynaydi. Integratsiya metodining muvaffaqiyati, uning mahalliy ehtiyojlar va an'alarga mos kelishi, hamda o'qituvchilarni tayyorlashda yotadi.

3. Inkorporatsiya (Integratsiya) metodi:

Xorijiy tajribani to'liq qo'llashdan ko'ra, uning ba'zi elementlarini o'z tizimimizga kiritish. Bunda, xorijiy yondashuvlarning faqat eng samarali qismlari

qo'llaniladi. Masalan, o'quv dasturiga xorijiy ta'lim yondashuvlaridan ba'zi qismlarini kiritish, lekin ularni mahalliy pedagogik an'analar bilan muvofiqlashtirish.

Inkorporatsiya metodi — bu xorijiy tajribalarni va metodlarni o'z tizimimizga to'liq kiritish, ya'ni ularni aynan o'sha shaklda qo'llashni anglatadi. Bu metodda xorijiy yondashuvlar va tizimlar o'z sharoitlarimizga moslashtirilmasdan, ularning barcha jihatlari va strukturalari asosan o'z holicha joriy qilinadi. Inkorporatsiya metodida, xorijiy tizimlar va tajribalar to'liq ko'chirilgan holda ishlatiladi, lekin bu jarayonda mahalliy sharoitlar va ehtiyojlar inobatga olinishi mumkin.

Inkorporatsiya metodining asosiy jihatlari:

1. Xorijiy tajribalarni to'liq ko'chirish: Xorijiy ta'lim tizimlaridan yoki pedagogik yondashuvlardan olingan tajribalar va metodlar to'liq holatda qabul qilinadi va bevosita o'z tizimimizda qo'llaniladi. Misol uchun, Montessori yoki Reggio Emilia metodlarini aynan o'z sharoitimizga to'liq tatbiq etish, metodlarning barcha komponentlarini o'zgarishsiz qabul qilish.

2. Resurslarni va tizimni ko'chirish: Xorijiy tizimlar bilan birga ularning resurslari (o'quv materiallari, o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari, texnologiyalar) va boshqa infrastruktura qismlari ham ko'chiriladi. Masalan, Montessori metodida ishlatiladigan o'quv materiallari, o'quv dasturlari va muhitlarni mahalliy tizimda aynan shunday qo'llash.

3. To'liq yondashuvni joriy etish: Inkorporatsiya metodida, xorijiy tizimlarning barcha jihatlari, jumladan pedagogika, o'quv jarayoni, baholash usullari, sinf muhitini tashkil etish va boshqalar o'z tizimimizga aynan o'sha shaklda kiritiladi. Bu yondashuvda xorijiy tizimning ijobiy jihatlari to'liq saqlanadi va sharoitimizga ko'chiriladi, masalan, bolalar o'zini o'zi boshqaradigan, o'yin asosida ta'lim beradigan metodlar.

4. Standartlarni joriy etish: Inkorporatsiya metodi orqali xorijiy tizimlarning standartlari va pedagogik yondashuvlarini o'z tizimimizda to'liq amalga oshirish mumkin. Xorijiy tizimlarning yuqori sifatli o'qitish yondashuvlarini o'z tizimimizda qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirishga erishish mumkin.

Inkorporatsiya metodining afzalliklari:

1. Tezkor natijalar: Xorijiy tajribalarni to'liq ko'chirish, qisqa muddatda yangi tizimni amalga oshirish va uning samaradorligini ko'rish imkoniyatini beradi. Xorijiy tizimlar allaqachon sinovdan o'tgan va muvaffaqiyatli ekanligi sababli, ularni to'liq qo'llash tezroq natijalar beradi.

2. Tizimning izchilligi: Inkorporatsiya metodi orqali xorijiy tizimlarning izchil va strukturalangan yondashuvlari to'g'ridan-to'g'ri joriy etilishi, tizimning umumiy samaradorligini oshiradi. Bunda, mavjud tizimga sezilarli o'zgarishlar kiritmasdan, tashqi tizimning muvaffaqiyatli elementlarini kiritish imkoniyatini beradi.

3. Samarali metodlar: Xorijiy tajribalar ba'zan o'z ichiga samarali va ilg'or ta'lim metodlarini oladi. Ularni to'liq joriy etish ta'lim jarayonini tezda sifatli qilish imkonini beradi. Masalan, Montessori metodidagi o'quv materiallari va bolalar bilan ishlash usullari samarali bo'lishi mumkin.

4. Innovatsion yondashuvlar: Yangi yondashuvlar va metodlarni to'liq qo'llash orqali, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion o'zgarishlar yaratish mumkin.

Inkorporatsiya metodining kamchiliklari:

1. Mahalliy sharoitlarga mos kelmaslik: Xorijiy tizimlarni aynan to'liq joriy etish mahalliy sharoitlar, madaniyat yoki ijtimoiy ehtiyojlarga to'g'ri kelmasligi mumkin.

Masalan, ba'zi xorijiy metodlar individualizmni targ'ib qilsa, o'zbek madaniyatida jamiyat va oilaviy qadriyatlar ko'proq ahamiyatga ega. Shunday qilib, metodlar to'g'ri moslashtirilmasa, ular samarasiz bo'lishi mumkin.

2. Resurslar va imkoniyatlarning cheklanishi: Xorijiy tizimlarni to'liq ko'chirish, ayniqsa resurslar, o'quv materiallari va infrastruktura jihatidan qimmatga tushishi mumkin. Masalan, Montessori tizimida ishlatiladigan o'quv materiallarining sifati va miqdori, mahalliy sharoitlarda mavjud bo'lmasligi yoki qimmatga tushishi mumkin.

3. O'qituvchilarni tayyorlashdagi qiyinchiliklar: Xorijiy tizimlarni to'liq qo'llash o'qituvchilardan maxsus tayyorgarlikni talab qiladi. O'qituvchilarni yangi tizimda ishlashga o'rgatish, vaqt va resurslarni talab etadi. Xorijiy tizimlarning metodlarini to'liq o'rgatish, o'qituvchilarni yangi usullar bilan tanishtirish va amaliyotga joriy etish jarayoni uzoq va qiyin bo'lishi mumkin.

4. O'ziga xos sharoitlarga moslashish zarurati: Xorijiy tajribani to'liq ko'chirishda o'ziga xos ijtimoiy va madaniy omillarni hisobga olish zarur, aks holda tizim samarali bo'lmasligi mumkin.

4. Eksperimentatsiya metodi:

Xorijiy tizimlarni kichik miqyosda sinovdan o'tkazish va olingan natijalarni tahlil qilish. Bu metod orqali xorijiy tizimlarning samaradorligi va ular uchun zarur bo'lgan o'zgarishlar aniqlanadi. Masalan, xorijiy maktabgacha ta'lim usullarini pilot loyihalar sifatida sinab ko'rish va uning natijalarini tahlil qilib, kerakli o'zgarishlarni amalga oshirish.

Eksperimentatsiya metodi — bu xorijiy tajribalarni sinovdan o'tkazish va ularning samaradorligini tekshirish jarayonidir. Ushbu metodda, xorijiy tizimlar yoki yondashuvlar ma'lum bir sharoitda joriy etiladi, va ularning natijalari tahlil qilinadi. Eksperimentatsiya yordamida yangi metodlarning samaradorligini o'rganish, mavjud tizimlar bilan solishtirish va kerakli o'zgarishlarni kiritish mumkin.

Eksperimentatsiya metodining asosiy jihatlari:

1. Sinovdan o'tkazish: Eksperimentatsiya metodi xorijiy tizim yoki metodni kichik guruhda yoki ma'lum bir sharoitda sinovdan o'tkazishni anglatadi. Bu sinovlar orqali metodning ta'lim jarayonidagi samaradorligini va natijalarini ko'rish

mumkin. Misol uchun, Montessori metodini bir nechta maktabgacha ta'lim muassasalarida sinab ko'rish va natijalarni baholash.

2. Kichik miqyosda amalga oshirish: Xorijiy tajriba yoki metodlar kichik miqyosda, cheklangan resurslar bilan, o'quvchilar guruhlarida sinovdan o'tkaziladi. Bu orqali tizimning imkoniyatlari va kamchiliklari aniqroq bo'ladi. Masalan, yangi ta'lim uslubini faqat bir sinfdan yoki bir necha o'quvchilar guruhida tatbiq etish va uning ta'sirini kuzatish.

3. Tahlil qilish va baholash: Eksperimentatsiya jarayonida olingan ma'lumotlar tahlil qilinadi. Bu tahlil orqali metodning samaradorligi, o'quvchilarning rivojlanishi, o'qituvchilarning ishlash usullari va boshqa muhim ko'rsatkichlar baholanadi. O'quvchilarning akademik yutuqlari, rivojlanish darajasi va usulning ta'siri o'rganiladi.

4. Natijalarga asoslanib o'zgarishlar kiritish: Eksperimentatsiya orqali olingan natijalarga asoslanib, metodda o'zgarishlar kiritish mumkin. Agar sinovdan o'tkazilgan metodning ijobiy ta'siri ko'rsatilgan bo'lsa, uni kengroq miqyosda amalga oshirish mumkin. Agar natijalar salbiy bo'lsa, tizimni yanada rivojlantirish yoki boshqa metodlarni sinab ko'rish zarur bo'ladi.

5. Davomiylik: Eksperimentatsiya jarayoni uzoq muddatli bo'lishi mumkin, chunki metodlarning ta'siri o'rganish, tahlil qilish va baholash uchun vaqt talab etadi. Bu jarayonning davomiyligi tizimni to'g'ri joriy etish uchun zarur.

Eksperimentatsiya metodining afzalliklari:

1. Yangi metodlarning samaradorligini aniqlash: Eksperimentatsiya orqali xorijiy tajribalarni sinovdan o'tkazish, ularning ta'lim tizimida qanday ishlashini ko'rish imkonini beradi. Bu metodning samarali yoki samarasiz ekanligini aniqlashda yordam beradi.

2. Kichik guruhlarda amaliy sinovlar:

Yangi metodlarni kichik miqyosda sinovdan o'tkazish, ulardan to'liq foydalanishdan oldin ular bilan bog'liq xavflarni kamaytiradi. Bu sinovlar orqali tizimning haqiqiy sharoitda qanday ishlashini ko'rish mumkin.

3. O'zgartirish va yaxshilash imkoniyati: Eksperimentatsiya orqali olingan natijalar asosida metodlarda o'zgarishlar kiritish va yangilanishlar amalga oshiriladi. Buning natijasida ta'lim tizimining sifati oshadi.

4. Innovatsion va amaliy yondashuvlar: Eksperimentatsiya yangi, innovatsion ta'lim metodlarini o'rganish va ularni amalda sinovdan o'tkazish imkonini beradi. Bu orqali ta'lim jarayonida yangi yondashuvlar joriy etilishi mumkin.

Eksperimentatsiya metodining kamchiliklari:

1. Vaqt va resurs talab etadi: Eksperimentatsiya jarayoni uzoq vaqtni va katta resurslarni talab qilishi mumkin. Sinovdan o'tkazish, tahlil qilish, baholash va natijalarni yig'ish uchun ko'p vaqt sarflanadi.

2. Natijalar noaniq bo'lishi mumkin: Eksperimentatsiya jarayonida olingan natijalar kutilganidek bo'lmasligi mumkin. Sinovdan o'tkazilgan metodlar mahalliy sharoitga mos kelmasligi yoki kutilgan natijalarni bermasligi mumkin.

3. Mahalliy sharoitlarga mos kelmasligi: Xorijiy metodlar har doim mahalliy sharoitlarda muvaffaqiyatli bo'lmasligi mumkin. Eksperimentatsiya orqali ular sinovdan o'tkazilsa ham, ba'zi metodlar madaniy va ijtimoiy kontekstga mos kelmasligi mumkin.

4. Rizqdan kelib chiqqan xatoliklar:

Eksperimentatsiya jarayonida ba'zi xatoliklar yuzaga kelishi mumkin. Sinov metodlarining noto'g'ri qo'llanilishi yoki re surslarning yetishmasligi samarasiz natijalarga olib kelishi mumkin.

5. Modifikatsiya metodi:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 1. Ta'lim to'g'risidagi qonun 8-moddasi
2. Abdullayeva N.Sh. Maktabgacha ta'limni variativ yondashuv asosida takomillashtirish ; Toshkent, 2019-152-bet
3. 2. Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-maydagi 391-sonli qaroriga 1-ilova
4. Umumiy tipdagi davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari to'g'risidagi NIZOM
5. <https://galitravel.ru/doshkolnoe-obrazovanie-v-yaponi>
6. Qilichova M.Kh, Hamrayeva E. Issues of formation of ecological knowledge and culture in preschool educational institutions. Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). Vol 10, Issue 4, April 2021, P.669. Impact Factor: SJIF-2021=7.699.
7. Fazilatova D.X. Xorijiy tajribalardan foydalanish va innovatsion texnologiyalar modulidan o'quv uslubiy majmua. Jizzax, 2021, 60-bet.
8. <http://sdo-10.journal.ru/journalnumbers/anglijskaja-sistema-do.html>
9. <https://tarbiyachilar.uz/rossiyada-bolalar-bogchasi/>